

Katedra žurnalistiky, Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta

TÉZY K ŠTÁTNEJ ZÁVEREČNEJ SKÚŠKE
V BAKALÁRSKOM STUPNI ŠTUDIJNÉHO PROGRAMU ŽURNALISTIKA
Akademický rok 2023/2024

Obhajoba bakalárskej práce

Štátna skúška:

Teória a dejiny médií

Jazyk, štýl a žánre v médiách

Spoločenskovedný základ

Teória a dejiny médií

1. Technické predpoklady (telegraf, telefón, rozhlas, televízia, internet, mobilné technológie) a spoločenské predpoklady (politické zriadenie, rozvoj priemyslu a obchodu) rozvoja masových médií
2. Médiá, politika, ekonomika a spoločnosť. Vzájomný vzťah ako jeden zo základných dynamizmov súčasných médií
3. Publika médií a jeho typológia. Zmeny publika na pozadí vývoja médií (fragmentácia publika, individualizácia príjmu, interaktivita)
4. Typológia účinkov médií: základné druhy a kategórie účinkov a ich prepojenie s konceptom propagandy a manipulácie, informačného chaosu a hybridnej vojny.
5. Vývoj písomnej komunikácie po prvé noviny a časopisy (staroveký Rím; vynálezy, univerzity a kláštory v stredoveku; kníhtlač, reformácia, osvietenstvo, prvé tlačoviny v ranom novoveku; Habsburská monarchia od Moháča po osvietenstvo, prvé periodiká na našom území).
6. Vznik mediálneho priemyslu: od parného stroja po bulvár (priemysel, industrializácia, revolúcie v „dlhom 19. storočí“; vynálezy, tlačové agentúry, masové noviny a bulvár; národné obrozenie a matičné roky na našom území).
7. Výzvy globalizácie: od rozhlasu po internet (dve svetové vojny, dve totality; elektronické médiá vo svete aj na Slovensku, monopolizácia a mediálni magnáti; médiá na Slovensku počas vojnovkej republiky a ČSSR, vojnová propaganda, SNP, Pražská jar, samizdat).

Literatúra

- BREČKA, Samuel a kol.: Od tamtamov po internet. Bratislava : Eurokódex, 2009.
- DUHAJOVÁ, Z. – ŠEFCÁK, Ľuboš: Dejiny slovenského novinárstva 1918 – 1948. Bratislava : Univerzita Komenského, 1993.
- DUCHKOWITSCH, W. – SERAFÍOVÁ, D. – VATRÁL, J.: Dejiny slovenského novinárstva. Vývoj novinárstva na Slovensku v kontexte podunajskej monarchie.
- HALLIN, D. – MANCINI, P.: Systémy médií v postmodernom svete. Praha : Portál, 2008.
- IŁOWIECKI, M. – ZASEPA, T.: Moc a nemoc médií. Bratislava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, VEDA, 2003.
- JIRÁK, J. – KÖPPOVÁ, B.: Médiá a spoločnosť. Praha : Portál, 2003.
- JIRÁK, J. – BURTON, G.: Úvod so studia médií. Brno : Barristal & Principal studio, 2003.
- KUNCZIK, M.: Základy masovej komunikácie. Praha : Karolinum, 1995.
- McNAIR, B.: Sociologie žurnalistiky . Praha : Portál, 2004.
- McQUAIL, D.: Úvod do teórie masovej komunikácie . Praha : Portál, Praha, 1999.
- REIFOVÁ, I. a kol.: Slovník mediální komunikace . Praha : Portál 2004.
- REMIŠOVÁ, A.: Etika médií. Bratislava : Arkus, 2010.
- SERAFÍNOVÁ, D. – VATRÁL, J.: Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky. Vysokoškolské skriptá. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2005.
- STARK, Rodney: Vyriekli krivé svedectvo. Bratislava : Postoj Media, 2018.
- ŠEFCÁK, Ľ. – DUHAJOVÁ, Z.: Dejiny slovenského novinárstva 1919 – 1968. Bratislava : Univerzita Komenského, 1999.
- VEČEŘA, Pavel: Úvod do dějin tištěných médií. Praha : Grada, 2015.

Jazyk, štýl a žánre v médiách

1. Jazyk ako rezervoár diferencovaných výrazových prostriedkov, ktorý jeho používateľovi poskytuje pri tvorbe ústneho a písomného prejavu variabilné výberové možnosti.
2. Zásady tvorby novinárskeho prejavu s ohľadom na komunikačný kanál a žánrovú podobu, žánrotvorné kritériá a žánrový vzorec. Napätie medzi úzom a normou s dôrazom na funkčnosť prejavu. Špecifiká ústne a písomne realizovaného prejavu.
3. Systémová povaha jazyka ako východisko pre objasnenie jeho fungovania v konkrétnych komunikačných situáciách – od jazykovej teórie k jazykovej praxi. Gramatická deštrukcia jazyka na úrovni syntaktickej konštrukcie.
4. Dynamika súčasnej slovenčiny (dynamika v slovnej zásobe, orientácia v slovnej zásobe z pohľadu autora novinárskych textov, globalizácia jazyka). Tendencie v žánrovom vývoji (anglofónne inšpirácie, nové žánrové formy a žánre elektronických médií).
5. Žurnalistické žánre: dichotomické a trichotomické členenie, základné charakteristiky a rozdiely medzi spravodajstvom a publicistikou, typické žánre jednotlivých kategórií (funkcia, formálne a jazykové vlastnosti, história, súčasné využitie, hybridizácia).

LITERATÚRA

- BURGR, Rudolf: Vybrané aspekty vývoje českej publicistiky po roce 1989. In: ČUŘÍK, Jaroslav a kol.: Nové trendy v médiách I. Brno : Masarykova univerzita, 2012, s. 57 – 88.
- ČUŘÍK, Jaroslav: Zpravodajské žánry v tištěných a online médiích. Brno : Masarykova univerzita, 2014, 156 s.
- DOLNÍK, J.: Všeobecná jazykoveda. Bratislava : VEDA, SAV, 2009. ISBN 978-80-224-1078-6.
- FINDRA, J.: Štylistika slovenčiny. Martin : OSVETA, 2004. ISBN 80-8063-142-5.
- GLADIŠ, Marián: Žáner v prostredí masových médií. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015, 127 s.
- HORECKÝ, J., – BUZÁSSYOVÁ, K., – BOSÁK, J.: *Dynamika slovnej zásoby* súčasnej slovenčiny. Bratislava: Veda, 1989. ISBN 80-224-0047-5.
- HORVÁTH, Miloš: Štylistika súčasného slovenského jazyka. Bratislava : Univerzita Komenského, 2016, 205 s.
- KESSELOVÁ, Jana – IMRICHOVÁ, Mária – OLOŠTIK, Martin (eds.): Registre jazyka a jazykovedy (II). Na počesť Daniely Slančovej. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2014, s. 179 – 190.
- PATRÁŠ, Vladimír: O (ne)konštituovaní štýlu v elektronicky podmienenej komunikácii. In: RONČÁKOVÁ, Terézia: Súčasný žurnalistický žánre. Ružomberok : Verbum, 2016, 290 s.
- RONČÁKOVÁ, Terézia: Žurnalistické žánre. Rozšírené vydanie. Ružomberok : Verbum, 2019, 305 s.
- Rusnák, Juraj: Textúry elektronických médií. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2010, 296 s.
- SLANČOVÁ, Dana: Praktická štylistika (2. vyd.). Prešov : Slovacontact, 1996, 180 s.
- TUŠER, Andrej - Follrichová, Mária.: Teória a prax novinárskych žánrov I. Bratislava : Univerzita Komenského, 2001, 108 s.
- TUŠER, Andrej: Ako sa robia noviny. Bratislava : SOFA, 1999, 219 s.
- TUŠER, Andrej a kol.: Praktikum mediálnej tvorby. Bratislava : Eurokódex, 2010.
- VELAS, Štefan: Teória a prax novinárskych žánrov II. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000, 66 s.
- VOJTEK, Juraj (ed.): Štruktúra a kompozícia žánrov anglicky písaného novinárstva. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta masmediálnej komunikácie, 2014, 299 s.

Spoločenskovedný základ

1. Legislatívne východiská mediálneho systému v SR po roku 1989 – zákon o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve, zákon o mediálnych službách, zákon o RTVS, zákon o TASR
2. Koncepcia verejného záujmu v médiách a médiá verejnej služby v SR z pohľadu legislatívy
3. Duálny vysielací systém médií a jeho regulatívne orgány v Slovenskej republike
4. Geopolitická pozícia Slovenska v prvej polovici 20. storočia – do r. 1948.
5. Komunizmus v Európe v druhej polovici 20. storočia. Problematika studenej vojny a jej (prípadné) dosahy na súčasnú podobu sveta.
6. Prehľad a špecifiká diktatúr v európskom priestore. Špecifiká diktatúr v Československu.
7. Otázky etiky práce novinára v zlomových obdobiach súčasných slovenských dejín a v súčasnej novinárskej praxi ilustrované na konkrétnych príkladoch/kauzách.
8. Etické dilemy a problémy v súčasnom svetovom dianí z pohľadu novinára.
9. Vývoj médií na Slovensku a vo svete a ich vplyv na spoločnosť po roku 1989
10. Štát: úlohy štátu (z pohľadu minimálneho štátu, sociálneho štátu, kolektivizovaného štátu), klasifikácia štátov (monarchia vs. republika, národný vs. multinárodný štát), politické strany a ich pozícia na osi ľavica – pravica, liberálna – konzervatívna
11. Vybrané znaky liberálno-demokratickej vlády: zastupiteľská vláda (mandát zastupovať a prvky priamej demokracie), voľby (všeobecné a rovné právo voliť, väčšinový a pomerný volebný systém), deľba a kontrola moci (oddelenie exekutívy a legislatívy, nezávislé súdnictvo)

LITERATÚRA

- BYSTRICKÝ, V. – KOVÁČ, D. – PEŠEK, J. (a kol.): *Kľúčové problémy moderných slovenských dejín*. Bratislava : VEDA, 2021.
- JOHNSON, P.: *Dějiny 20. století*. Praha : Leda, 2014.
- MIKLOŠKO, F. – SMOLÍKOVÁ, G. – SMOLÍK, P. (eds.): *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2001.
- NOVÁK, M., et al.: *Úvod do studia politiky*. Bratislava: Sociologické nakladatelství SLON, 2011.
- REMIŠOVÁ, A.: *Etika médií*. Bratislava : Kaligram, 2010.
- ŘÍCHOVÁ, B.: *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál, 2002.
- TÓTH, R. *Úvod do politických vied*. Bratislava: Smaragd pedagogické nakladateľstvo, 2005
- Zákon o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve
Zákon o mediálnych službách
Zákon o RTVS
Zákon o TASR